

ปัญหาและศักยภาพของการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน
ของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยงู
อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
Problems and Potentials in
Community-Based Agro Tourism
Management of Ban Don Sak,
Huai Ngu Subdistrict, Hankha District,
Chai Nat Province

วรวิฑูมิ ภักดีบุรุษ¹

Worawudh Phakdiburut

---

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท 2) เพื่อศึกษาศักยภาพของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านการเข้าถึงชุมชน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน 2) ศักยภาพของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพ คือ ศักยภาพด้านทรัพยากรทางการเกษตรของชุมชน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตร การทำการเกษตรปลอดภัย และผลิตภัณฑ์ชุมชนอันเนื่องมาจากการทำการเกษตร

คำสำคัญ: ปัญหา ศักยภาพ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

Abstract

Qualitative research in the form of community-based research (CBR) was done with the objectives to 1) analyze problems related to community-based agro tourism management in Ban Don Sak, Huai Ngu Subdistrict, Hankha District, Chai Nat Province; and 2) explore the potentials of Ban Don Sak, Huai Ngu Subdistrict, Hankha District, Chai Nat Province for community-based agro tourism management.

Results were that 1) problems related to community-based agro tourism management in Ban Don Sak, Huai Ngu Subdistrict, Hankha District, Chai Nat Province include: a) community tourism resources, b) community access, c) facilities, d) tourist support capacity, and e) community tourism management; and 2) potential of Ban Don Sak, Huai Ngu Subdistrict, Hankha District, Chai Nat Province for community-based agrotourism management includes community agricultural resources, comprising an agricultural learning center, safe farming, and agricultural community products.

Keywords: Problems, Potentials, Community-based tourism management, Community-based agrotourism

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวโดยชุมชนกำลังมีการดำเนินงานในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศหลายแห่ง การท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางเอง โดยคนในชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว (พจนานวน สอนศรี, 2546) การจัดการท่องเที่ยวดังกล่าวมีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการดำเนินการตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมและไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือความพยายามของชุมชนเองที่จะสร้างอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว (Tourism identity) ให้กับพื้นที่ทางสังคมของชุมชน (สินธุ์ สโรบล, 2561) ทั้งนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism : CBT) ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในสองทศวรรษที่ผ่านมา และคาดว่าจะเป็นการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เพราะเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ชุมชน สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างรายได้แก่เศรษฐกิจชุมชนของประชาชนในท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2556)

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research) โดยมีแนวทางการศึกษาเป็นการบูรณาการในระดับชุมชนหรือพื้นที่ (Community/Area-Based Approach) เป็นการวิจัยจากฐานรากขึ้นสู่ข้างบน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย

ราชภัฏสกลนคร, 2562) ซึ่งกำหนดพื้นที่ในการวิจัยซึ่งอยู่ในจังหวัดชัยนาท คือ บ้านดอนซาก หมู่ที่ 6 ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา ซึ่งเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่สามารถจัดการท่องเที่ยวชุมชนได้ เป็น “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” ตามการพัฒนาของภาครัฐ มีความจำเป็นในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาลที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจและการส่งเสริมคนชุมชนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากฐานปัญหาของชุมชนบ้านดอนซากยังขาดการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวหลายด้าน และยังประสบปัญหาด้านการจัดการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากสภาพของหมู่บ้านยังขาดระบบการจัดการและพัฒนาชุมชนให้มีความพร้อมต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ขาดการวางแผนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนั้นแล้ว บ้านดอนซากยังเดินทางเข้าถึงได้ยาก อยู่ไกลจากตัวเมืองถึง 22 กิโลเมตร อย่างไรก็ตาม การแสวงหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมจะมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามวิถีเกษตร อาทิ การเตรียมความพร้อมภายในชุมชน การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยวของชุมชนที่เอื้อต่อการบริการด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยือน การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้เพราะในการดำเนินการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research) มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชนกับนักวิจัย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การศึกษาวิจัยปัญหาและศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพด้านการ

ท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการอาศัยปัญหาของชุมชนเป็นฐานหลักในการวิจัย เพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทให้สูงขึ้นและชุมชนเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพ

คำถามนำการวิจัย

1. การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทมีปัญหาใดบ้าง
2. ศักยภาพของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพมีอะไรบ้าง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชน มีบทบาทเป็นเจ้าของสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยเป็นการดำเนินงานที่ครอบคลุมใน 5 มิติพร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการท่องเที่ยว (วิระพล ทองมา, 2560)

2. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

ศักยภาพของชุมชนที่จะสร้างให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาสู่ชุมชน ศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน ได้แก่ ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงชุมชนและทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และด้านการจัดการการท่องเที่ยว (นำชัย ทนุผล และคณะ, 2543) ศักยภาพของชุมชนที่จะสร้างให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชุมชนจะต้องมีศักยภาพในด้านต่าง ๆ นอกจากนั้นชุมชนจะต้องมีการเข้าถึงที่สะดวก มีเส้นทางที่เข้าถึงได้ง่าย และเส้นทางเชื่อมต่อกับทรัพยากรบริเวณใกล้เคียงด้วย

3. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวที่นำเอาทรัพยากรทางการเกษตรที่มีอยู่ อาทิ สภาพที่ดิน แหล่งน้ำ ทัศนียภาพทางการเกษตร ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการเกษตร รวมทั้งองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ มาทำให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อตัวเกษตรกรเอง ทั้งนี้แบ่งตามกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เกิดขึ้น เช่น การท่องเที่ยวระยะสั้น การพักผ่อนในชุมชน การเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน การอบรมให้ความรู้ทางการเกษตรและภูมิปัญญาชาวบ้าน การจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมในพื้นที่ที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (พิมพ์ระวี โรจนรุ่งสัจด์, 2556)

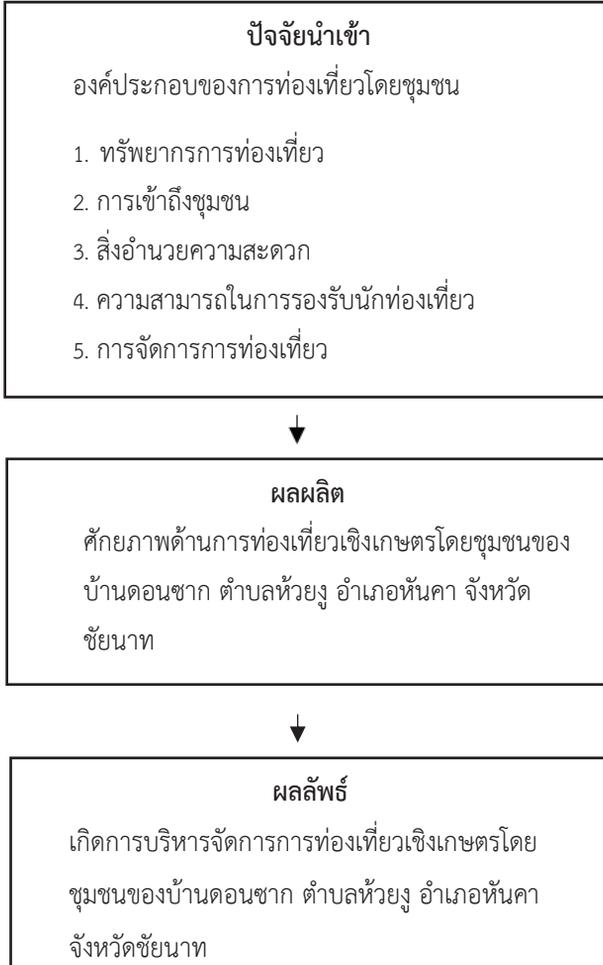
4. การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการ ที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งถึง การติดตามและประเมินผลเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และการรับรู้ เรียนรู้ และการปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับทุกฝ่าย (อรทัย กักผล, 2546)

นอกจากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีแล้ว ยังได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วย อาทิ นพรัตน์ สุทธิถิถล (2555) ศึกษารูปแบบการจัดการตลาดน้ำเพื่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน มะยม เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ศรีบุญญา ศรีทอง (2559) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ชูติกาญจน์ กันทะอุ (2560) ศึกษาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน : กรณีศึกษา บ้านร่องฟอง ตำบลร่องฟอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ชัยรัตน์ จุสปาโล (2561) ศึกษาการ

พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พื้นที่ชุมชนเกาะหมาก ต.เกาะหมาก อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง เป็นต้น ทำให้ค้นพบช่องว่างทางการวิจัยที่สามารถศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีผู้ใดศึกษาวิจัยในประเด็นดังกล่าว และเป็นพื้นที่ที่ยังมีปัญหาด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพ จึงควรแก่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้

การทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ข้างต้น เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการวิจัย โดยงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อท้องถิ่นซึ่งจะช่วยตอบโจทย์การวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ซึ่งสามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework) ได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

วิธีการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research : CBR) ขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยเป็นการบูรณาการในระดับชุมชนหรือพื้นที่ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยกับชาวบ้านในท้องถิ่น เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ใหม่ผ่านการปฏิบัติร่วมกันของชุมชนที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาถือเป็นงานของคนท้องถิ่นเพื่อคนท้องถิ่น เน้นการมาร่วมกันทำวิจัยของชาวบ้านซึ่งเป็นเจ้าของปัญหาเอง เป็นผู้ปฏิบัติการลงมือทำวิจัยด้วยตนเอง เพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง นับตั้งแต่การแสวงหาประเด็นปัญหาในชุมชนเพื่อกำหนดเป็นโจทย์ที่ต้องหาคำตอบและทางออกโดยคนในชุมชน โดยในที่นี้ ชุมชนเป้าหมายหลัก คือ ชุมชนบ้านดอนซาก หมู่ที่ 6 ตำบลห้วยยู อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดชัยนาท

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยนี้ คือ ประชาชนบ้านดอนซาก หมู่ที่ 6 ตำบลห้วยยู อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดชัยนาท ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนประชากรจำนวน 500 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) มีทั้งหมดจำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์และแบบประเมินศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือการวิจัยซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยมีการกำหนดแนวคำถามของการวิจัย

2. แบบประเมินศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจัดทำขึ้นเป็นแบบประเมินศักยภาพ

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

1. ขั้นการค้นหาค่าศักยภาพและปัญหาของชุมชน
2. ขั้นการวางแผนปฏิบัติงานวิจัย
3. ขั้นดำเนินการวิจัย / การเก็บข้อมูล
4. ขั้นการเพิ่มศักยภาพงานวิจัย
5. ขั้นการเพิ่มศักยภาพงานวิจัยและการสร้างความตระหนักแก่ชุมชน

6. ขั้นการสรุปและถอดบทเรียน / การเขียนเป็นรายงานการวิจัย

7. ขั้นการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของชุมชนบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

จากการศึกษาปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทมีปัญหาหลายประการที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของบ้านดอนซากให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทมีดังนี้

1. ปัญหาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

ปัจจัยด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลหัวยู อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดชัยนาทมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพทางการเกษตรแบบดั้งเดิม แต่ยังไม่มีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว อาทิ ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก รวมทั้งความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น ประเพณี พิธีกรรมดั้งเดิม หรือวิถีชีวิตพื้นถิ่น รวมทั้งไม่มีโบราณสถานหรือโบราณวัตถุที่โดดเด่น เป็นต้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า

“...บ้านดอนซาก เป็นหมู่บ้านหนึ่งในชัยนาท คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา หมู่บ้านนี้ไม่มีความหลากหลายในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว อาทิ ภูเขา น้ำตก ป่าไม้ รวมทั้งความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชน หรืออะไรที่เด่น ๆ ที่จะทำให้เรามาใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยว...” (ณัฐธณพันธ์ คำแสง, สัมภาษณ์, 2562)

“...หมู่บ้านเราไม่มีพวกโบราณสถาน โบราณวัตถุ ส่วนใหญ่เป็นการทำนา มีทรัพยากรด้านการเกษตร ที่ชาวบ้านในชุมชนใช้ในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต จึงน่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร...” (อรุณวรรณ บุญศาสตร์, สัมภาษณ์, 2562)

2. ปัญหาด้านการเข้าถึงชุมชน

ปัญหาด้านการเข้าถึงชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลหัวยุ้ง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทยังคงมีจุดอ่อน คือ เส้นทางเข้าถึงชุมชน เข้าถึงได้ยาก และยังไม่มีย้ายบอกทางเข้าหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม ยังคงมีโอกาส คือ การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวได้กับถนนสายหลักและกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอื่น ๆ แต่ยังมีอุปสรรค คือ ยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ในการทำป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้านดอนซาก มีทั้งป้ายจ้ายภายในและป้ายจ้ายภายนอกซึ่งเป็นยังปัญหา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า

“...บ้านดอนซากอาจจะยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก เส้นทางการเดินทาง ถ้าค้นหาผ่านทาง Google อาจจะยังหาไม่เจอ เราต้องพัฒนาในการให้ข้อมูลตรงนี้...” (นิตยา บุญจันทร์, สัมภาษณ์, 2562)

“...การเดินทางมาบ้านดอนซากจากกรุงเทพฯ ไปตามทางหลวงหมายเลข 1 ประมาณ 194 การเดินทางสายหลักมาได้ แต่ทางเข้ามาหมู่บ้านยังหายาก หมู่บ้านเรายังไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป การเดินทางต้องใช้รถตู้ หรือรถยนต์ส่วนตัวเท่านั้น รถประจำทางไม่มี จุดเสีย คือ ยังไม่มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน คนมาจะหลงได้...” (เลิศฤทธิ์ พลนิกร, สัมภาษณ์, 2562)

3. ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

แม้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของบ้านคอนซาค ตำบลหัวขุม อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท จะได้รับการพัฒนาแล้ว คือ มีระบบไฟฟ้า ประปา และระบบสาธารณสุขโคกในหมู่บ้าน แต่สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวของชุมชนยังควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม เนื่องจากยังไม่มีร้านอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว ไม่มีป้ายบอกทางมากพอ ยังไม่มีป้ายบอกจุดท่องเที่ยว และที่สำคัญ ห้องน้ำสาธารณะในการบริการนักท่องเที่ยว มีจำนวนน้อย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า

“...หากเข้ามาในชุมชนของเรา ตอนนี้อย่างไรก็ได้ทำป้ายบอกทาง อาจจะมาได้ไม่สะดวก บางคนอาจหลงได้ หมู่บ้านถ้าทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวก็ยังไม่ค่อยมีป้ายบอกจุดท่องเที่ยวที่สำคัญ ห้องน้ำเราก็มีแค่จุดเดียว ไว้บริการคนที่เข้ามาในหมู่บ้าน...” (ลำยอง จุนฉิม, สัมภาษณ์, 2562)

“...สิ่งอำนวยความสะดวกมีน้อย ต่อไปอาจพัฒนาให้ดีขึ้น ถ้าจะทำแหล่งท่องเที่ยว จะต้องทำอะไรที่บริการคนมาเที่ยว คือ ถนนหนทางต้องดี เส้นทางการเดินทางหาลำบาก ถ้าค้นหาทางเน็ต อาจจะไม่เจอ การอำนวยความสะดวกจะพัฒนาต่อไปได้...” (จำรูญ ศรีโมรา, สัมภาษณ์, 2562)

4. ปัญหาด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

ปัญหาด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ที่พักหรือบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว ลานจอดรถ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบ้านพักยังไม่มีจำนวนบ้านของชาวบ้านที่เพียงพอที่จะจัดทำเป็นโฮมสเตย์ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ และยังไม่มีการพัฒนารูปแบบบ้านพักให้เป็นโฮมสเตย์ที่มีมาตรฐาน เหมาะสม และเพียงพอสำหรับการเป็นบ้านพักที่มีคุณภาพสำหรับให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเข้าพัก ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า

“...บ้านดอนซากยังมีปัญหาด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของบ้านดอนซาก ยังไม่มีการจัดทำโฮมสเตย์หรือที่พักแรมไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว ลานจอดรถก็ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น...” (นิตยา บุญจันทร์, สัมภาษณ์, 2562)

“...หมู่บ้านเราไม่มีโฮมสเตย์ เราทำไว้ระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่ได้มาตรฐาน ถ้ามีนักท่องเที่ยวมาจำนวนมาก อาจจะไม่เพียงพอ อยากทำนะ อยากทำ ถ้าจะมีนักท่องเที่ยว จะได้เป็นรายได้เข้าหมู่บ้านเรา และชาวบ้านก็มีรายได้จากโฮมสเตย์...” (เลิศฤทธิ์ พลนิกร, สัมภาษณ์, 2562)

5. ปัญหาด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

จากการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ยังคงมีอยู่ โดยชุมชนบ้านดอนซากยังไม่มีการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ยังไม่มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมกันระดมพลังการจัดทำแผนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน คนในชุมชนยังไม่ได้รับการอบรมหรือเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยชุมชนจากผู้มีประสบการณ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากนี้ การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนของบ้านดอนซาก ยังขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวยังไม่กว้างขวางนัก และยังไม่มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลาย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า

“...เรามีคณะกรรมการหมู่บ้านที่สามารถจัดการท่องเที่ยวของชุมชนได้ แต่เรายังไม่มีการวางแผนหรือการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวชุมชน ชาวบ้านบางคนอาจจะยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนดีพอ ต่อไปอาจดีขึ้นครับ...” (อิฐทิรัตน์ ไทยพยัคฆ์, สัมภาษณ์, 2562)

“...การบริหารการท่องเที่ยวชุมชนเรายังไม่ดีพอ บ้านดอนซากอาจจะยังไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เรายังไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้คนได้รู้จัก และยังไม่มียูทูปหรือป้ายประชาสัมพันธ์ที่ดี ถ้ามีก็จะทำให้คนรู้จักเรามากขึ้น และจะได้มาเที่ยวกันได้เหมือนไปเที่ยวที่อื่น...” (อรุณวรรณ บุญศาสตร์, สัมภาษณ์, 2562)

ตอนที่ 2 ศักยภาพของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพ

ศักยภาพของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของบ้านดอนซาก ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตร การทำการเกษตรปลอดภัย ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนอันเนื่องมาจากการทำการเกษตร ซึ่งสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตร

บ้านดอนซากมีการดำเนินงานด้านการเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรหลายด้าน กล่าวคือ การเป็นศูนย์การเรียนรู้การจัดการศัตรูพืชบ้านดอนซาก ซึ่งจะสอดคล้องกับนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรที่มีการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรไปสู่เกษตรกรภายใต้ระบบส่งเสริมการเกษตรระบบที่ชื่อว่า “การอบรมและเยี่ยมเยียน” (Training and Visit System) โดยในการเยี่ยมเยียนเกษตรกรก็เพื่อการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรด้วยตนเอง ซึ่งเกษตรกรหรือผู้สนใจจากชุมชนอื่นสามารถมาเรียนรู้ได้ โดยขับเคลื่อนผ่านกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ที่มุ่งเน้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

“...ชุมชนเรามีศูนย์การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้รับชม และเราก็มีที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว และรถบัสก็สามารถเข้ามาในชุมชนได้ โดยส่วนใหญ่จะไปเริ่มต้นกันที่วัดโคกหมู และเดินทางเข้ามาในหมู่บ้าน เคย

มีการมาศึกษาดูงานด้านศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรของชุมชน เราสามารถจัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้ความรู้แก่ผู้มาเที่ยวหรือมาศึกษาดูงานได้...” (ประสิทธิ์ อิมดี, สัมภาษณ์, 2562)

2. การทำการเกษตรปลอดภัย

การทำการเกษตรปลอดภัย คือ ระบบการเกษตรที่จะให้ผลิตผลที่ปลอดภัยจากสารพิษ หรือปลอดภัยจากการปนเปื้อนของสารและโลหะที่จะมีผลต่อผู้บริโภค นอกจากนี้ระบบการผลิตนั้นจะต้องปลอดภัยกับสิ่งแวดล้อมและเกษตรกรผู้ผลิตด้วย โดยบ้านดอนซากมีการทำเกษตรปลอดภัยทำให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค ได้แก่ ข้าว กข ข้าวหอมมะลิ นอกจากนี้ยังมีพืชผักที่ปลอดสารพิษสำหรับจำหน่ายแก่ผู้บริโภคด้วย รวมทั้งยังมีการทำสวนส้มโอซึ่งปลอดภัยจากการใช้สารเคมี ซึ่งสามารถจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยี่ยมชมได้เป็นอย่างดี

“...หมู่บ้านเราทำในรูปแบบของเกษตรปลอดภัย เพราะในส่วนของภาคกลางเอง ด้วยสภาพแล้ว เขาไม่สามารถที่จะเป็นอินทรีย์ได้ เพราะเราใช้น้ำของชลประทาน มันมีเรื่องของการทำกันชน บางคนอาจอยากทำเป็นระบบอินทรีย์ แต่ตอนนี้หมู่บ้านเราทำแบบเกษตรปลอดภัย มีข้าวปลอดสาร ส้มโอปลอดสาร ผักปลอดสาร คือเรียกว่าเป็นเกษตรแบบปลอดภัยโดยส่วนใหญ่...” (ไพโรจน์ บุญศาสตร์, สัมภาษณ์, 2562)

3. ผลិតภันท์ชุมชนอันเนื่องมาจากการทำการเกษตร

บ้านดอนซากมีการพัฒนาผลิตภันท์อันเนื่องมาจากการทำการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวซึ่งเป็นผลผลิตหลักที่ก่อให้เกิดการร่วมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน “เคียงสุข” คือ ผลิตภันท์จากข้าว ได้แก่ ข้าวกล้องหอมมะลิ ข้าวกล้อง กข 43 และข้าวไรซ์เบอร์รี่ นอกจากนี้ยังมีมีการทำไข่เค็มจำหน่ายในรูปแบบไข่เค็มสมุนไพรอันเนื่องมาจากการทำการเกษตรเช่นกัน อีกทั้งยังมีการจัดทำผลิตภันท์สมุนไพรตากแห้ง ชื่อ “ยี่สุนสมุนไพร” ที่ชุมชนจัดทำเป็นผลิตภันท์ซึ่งสามารถจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวได้

“...บ้านดอนซากของเรามีพวกผลิตภันท์ที่เป็นผลผลิตจากการทำการเกษตรของคนในหมู่บ้าน นอกจากข้าวซึ่งเป็นผลผลิตหลัก ทำให้เกิดการร่วมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน “เคียงสุข” เราทำจำหน่ายมาหลายปีแล้ว คนชอบ นอกจากนั้น ลุง ๆ ป้า ๆ หรือชาวบ้านที่สูงอายุหน่อย แยกก็ทำไข่เค็มสมุนไพร...” (เลิศฤทธิ์ พลนิกร, สัมภาษณ์, 2562)

นอกจากนั้นแล้ว ยังมีผลิตภันท์อันเนื่องมาจากวิถีเกษตร คือ การทำตะกร้าสานจากผักตบชวาและจากเชือกมัดฟาง สามารถสร้างสรรค์ให้มีรูปแบบและลวดลายต่าง ๆ ด้วย

“...ผลิตภันท์ของผมทำมาเกือบ 5 ปีแล้ว ตอนแรกสุดที่เห็นตัวตะกร้าสานเนี่ย สิ่งที่ทำให้รู้สึกปิ้งก็คือ มันมีสีสันแล้วก็ทนทานครับ ผมชอบครับ ผมชอบตรงนี้ ผมชอบของที่มันทำดูเว่อร์วังอลังการ

สวยงามดี ปกติเขาจะทำแค่มีขอบเฉยๆ แต่ผมมันส่งเสริมขอบเรื่อยๆ แล้วก็ออกแบบทำลวดลายเองด้วย จนบางทีคนที่บ้านบอกทำเวอร์เกิน แต่คนก็ชอบนะ ขายดี มีคนสั่งเข้ามาตลอด...” (ณัฐธณพันธ์ คำแสง, สัมภาษณ์, 2562)

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการศึกษาปัญหาและศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ได้แก่ ปัญหาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ปัญหาด้านการเข้าถึงชุมชน ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหาด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และปัญหาด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ส่วนศักยภาพของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้ คือ ศักยภาพด้านทรัพยากรทางการเกษตรของชุมชน ซึ่งได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตร การทำการเกษตรปลอดภัย และผลิตภัณฑ์ชุมชนอันเนื่องมาจากการทำการเกษตร

การท่องเที่ยวชุมชนบ้านดอนซาก ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท มีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ให้เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพต่อไป

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยปัญหาและศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท มีการดำเนินตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

ในการดำเนินงานเพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทนั้น ก่อนการดำเนินการมีการวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องพบว่า ได้แก่ ปัญหาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชน ปัญหาด้านการเข้าถึงชุมชน ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหาด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และปัญหาด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งเป็นผลกระทบทางลบที่จะมีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซากสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยรัตน์ จุสปาโล (2561) ศึกษา การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พื้นที่ชุมชนเกาะหมาก ต.เกาะหมาก อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง พบว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังกล่าวยังมีปัญหา ได้แก่ ปัญหาด้านการเข้าถึงชุมชน ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก กล่าวคือสภาพพื้นที่เป็นเมืองปิดถูกล้อมรอบด้วยทะเลสาบพื้นที่บางส่วนถูกสัมปทานโดยนายทุนนอกพื้นที่ เช่น เกาะสี เกาะห้า ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบางจุดได้ พื้นที่ภูเขาบางจุดของเกาะหมาก มีการขุดและถูกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดปัญหาด้านฝุ่นละออง เป็นต้น และเยาวชนลักษณะ แก้วยอด (2557) ศึกษา แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยชุมชนมีส่วนร่วมในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่าซึ่งยังมีปัญหาด้านความสามารถในการรองรับ

นักท่องเที่ยว และปัญหาด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งควรได้รับการแก้ไขเพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อศึกษาศักยภาพของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยสูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพ

จากผลการวิจัยพบว่า บ้านดอนซากมีศักยภาพการท่องเที่ยวในทรัพยากรการท่องเที่ยว กล่าวคือ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ตามวิถีเกษตร วิถีชีวิตชาวบ้าน และการประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น การทำนาดีตาราง การทำไร่สวนผสม การทำสวนส้มโอ การทำเครื่องจักรสาน เป็นต้น ซึ่งชุมชนบ้านดอนซาก สามารถนำมาใช้เป็นจุดเด่นเพื่อนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับชุดทฤษฎีงาน กัททะอู (2560) ที่ศึกษาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน : กรณีศึกษา บ้านร่องฟอง ตำบลร่องฟอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งพบว่าบ้านร่องฟองมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว กล่าวคือ มีทรัพยากรประเภทภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพทางการเกษตรแบบดั้งเดิมที่สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้มาเยือน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การศึกษาศักยภาพของชุมชนก่อนที่จะมีการดำเนินงานด้านการจัดการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อที่จะนำศักยภาพของชุมชนนั้น ๆ มาส่งเสริมหรือสนับสนุนให้เป็นจุดแข็งเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีบุญญา ศรีทอง (2559) ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน โดยวิเคราะห์บริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนกับกลุ่มชุมชนพื้นที่การท่องเที่ยว

เชิงเกษตรต้นแบบ 4 แห่ง พบว่า ชุมชนทุกแห่งมีการจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการทำกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ แต่สิ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนมีความโดดเด่นและแตกต่างกัน คือ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งมีศักยภาพทางการเกษตรของแต่ละพื้นที่ จึงทำให้เกิดการสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวให้แตกต่างกันเพื่อเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว

จากกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดขึ้น จะเห็นได้ว่า ปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท สัมพันธ์กับปัจจัยนำเข้าขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงชุมชน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และด้านการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งยังควรได้รับการพัฒนาหรือส่งเสริมให้เกิดศักยภาพที่จะสามารถนำมาจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ทั้งนี้ผลผลิตที่เกี่ยวกับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท คือ ศักยภาพด้านทรัพยากรทางการเกษตรของชุมชน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตร การทำการเกษตรปลอดภัย และผลิตภัณฑ์ชุมชนอันเนื่องมาจากการทำการเกษตร ซึ่งควรส่งเสริมให้มีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้นเพื่อนำมาเป็นจุดขายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซากต่อไป อันจะนำไปสู่ผลลัพธ์ คือ เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่า บ้านดอนซาก ตำบลห้วยยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทยังมีปัญหาและศักยภาพที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนซึ่งสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพดังต่อไปนี้

1.1 ควรนำด้านทรัพยากรทางการเกษตรของชุมชน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตร การทำการเกษตรปลอดภัย และผลิตภัณฑ์ชุมชนอันเนื่องมาจากการทำการเกษตร มาเป็นจุดเด่นที่สามารถนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว โดยการประสานงานติดต่อกับกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยตรงหรือการมาศึกษาดูงานของกลุ่มเกษตรกรด้วยกัน และมีการนำเสนอแผนกิจกรรมในพื้นที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมพื้นที่

1.2 การจัดเตรียมเส้นทางในการเดินทางจากเส้นทางหลักเชื่อมต่อมายังบ้านดอนซาก ซึ่งสามารถใช้สื่อออนไลน์ช่วยในการแสดงเส้นทางและควรมีการทำป้ายบอกทางที่เด่นชัด สังเกตได้ง่าย โดยที่คนในชุมชนมีการช่วยกันพัฒนาหรือดำเนินการร่วมกัน

1.3 การจัดเตรียมสถานที่ท่องเที่ยว ความพร้อมของสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านและกลุ่มประชาชนในชุมชนสามารถรับผิดชอบร่วมกันในการจัดเตรียมสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านดอนซาก

1.4 ควรมีการบริการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการดำเนินด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนที่มีประสิทธิภาพ อาจมีการพัฒนาร้านค้าชุมชนให้เป็นจุดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งอาหารและเครื่องดื่ม เพื่อสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในชุมชน

1.5 ควรมีการพัฒนาด้านการรองรับนักท่องเที่ยว โดยการ จัดเตรียมที่พัก หรือการจัดทำโฮมสเตย์ขึ้นในชุมชนสำหรับการให้บริการที่พักร ะหว่างนักท่องเที่ยวที่สามารถเข้าพักค้างแรมได้

1.6 ควรมีการพัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของ ชุมชนของบ้านดอนซากโดยผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ให้แพร่ หลายมากยิ่งขึ้น เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของชุมชน ประชาสัมพันธ์เส้นทาง และ ผลิตภัณฑ์ของชุมชน เป็นต้น ให้สาธารณชนได้รับทราบและเกิดความสนใจต่อ การมาท่องเที่ยวในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมหรือพัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยวของชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาอาชีพเสริมที่สืบเนื่องจาก การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การพัฒนาศักยภาพนักสื่อสารชุมชนหรือมัคคุเทศก์ ท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดย ชุมชนของบ้านดอนซากให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นหรือวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการ ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านดอนซากโดยให้คนในชุมชนร่วมกันจัดทำหรือ วางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- พจนา สวนศรี (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวชุมชน*. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- ชัยรัตน์ จุสปลาโล (2561). *การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พื้นที่ชุมชนเกาะหมาก ต.เกาะหมาก อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง*. สงขลา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- ชุตติกาญจน์ กันทะอู (2560). *การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน : กรณีศึกษาบ้านร่องฟอง ตำบลร่องฟอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพรัตน์ ศุทธิถถล. (2555). *รูปแบบการจัดการตลาดน้ำเพื่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นำชัย ทนุผล และคณะ. (2543). *การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไร่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสตัย. (2556). *การท่องเที่ยวชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- เยาวลักษณ์ แก้วยอด (2557). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยชุมชนมีส่วนร่วมในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา*. กรุงเทพฯ : กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน สำนักวิชาการและแผนงาน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.
- วีระพล ทองมา (2559). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism : CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้*. สืบค้นจาก www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc.

- ศรีัญญา ศรีทอง (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร (2562). คู่มืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. สกลนคร: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สินธุ์ สโรบล (2561). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. สืบค้นจาก rescom.trf.or.th/display/keydefault.aspx?id_colum=276.
- อรทัย กักผล. (2546). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น*. นนทบุรี : วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.